

اصول پیشگیری و تحقیق مؤثر راجع به اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری

نوصیه شورای اقتصادی و اجتماعی در قطعنامه شماره ۶۵/۱۹۸۹

مورخ ۲۴ مه ۱۹۸۹ (۱)

پیشگیری

۱. حکومت ها از طریق قانون کلیه اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و بدون تشریفات قانونی را ممنوع خواهند کرد و اطمینان می دهند که چنین اعدام هایی تخلف از قوانین جزایی شان محسوب گردیده و از طریق مجازات های مناسب که حدیث چنین تخلف هایی را مدنظر خواهند داشت قابل تنبیه هستند. شرایط استثنایی از جمله وضعیت جنگ و یا تهدید به جنگ، بی ثباتی سیاسی داخلی یا هر وضعیت اضطراری عمومی نباید به عنوان توجیهی برای چنین اعدام ها باشد. چنین اعدام ها تحت هر شرایطی از جمله اوضاع مناقشه مسلحانه داخلی یا استفاده بیش از حد و غیرقانونی زور توسط مأمور دولتی یا هر شخصی در مقام رسمی و یا هر شخصی در مقام تحریک یا با رضایت یا رضایت ضمنی چنین شخصی و شرایط وقوع مرگ در حبس صورت نمی گیرد. این ممنوعیت بر فرامین صادره از سوی مقام حکومتی نیز جاری خواهد بود.
۲. به منظور پیشگیری از اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری، دولت ها اطمینان می دهند که کنترل قاطع از جمله نظارت بر کلیه مأموران مسئول برای توقیف، دستگیری و بازداشت، حبس و زندانی و مأموران مجاز به استفاده از زور و سلاح های گرم بعمل خواهند آورد.
۳. حکومت ها صدور دستورات از سوی افسران مافوق یا مقامات دولتی به سایر اشخاص را در مجاز شمردن یا برانگیختن آنان در انجام اعدام های خارج از حیطه قانون خودسرانه و اختصاری ممنوع خواهند کرد. کلیه اشخاص حق دارند و مکلفند از چنین دستوراتی نافرمانی کنند.
۴. حمایت مؤثر از طریق ابزار قضایی و دیگر ابزار برای افراد و گروه ها که در خطر اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه یا اختصاری قرار می گیرند یا تهدیدات مرگ را دریافت می کنند، ضمانت خواهد شد.
۵. هیچ کس غیر داوطلبانه به کشوری که در آن دلایل ماهوی برای باور اینکه وی ممکن است قربانی اعدام خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری می گردد، بازگردانده و یا مسترد نخواهد شد.
۶. حکومت ها اطمینان می دهند اشخاصی که آزادی شان سلب و در بازداشتگاه های رسمی نگهداری می شوند، اطلاعات درست در مورد حبس و محل نگهداری از جمله نقل و انتقال آنان در اختیار وابستگان، وکیل و یا سایر اشخاص مورد اعتماد فوراً قرار دهند.
۷. بازرسان واجد شرایط از جمله کادر پزشکی یا مقام معادل مستقل بازرسی از مکان های حبس را منظمآ انجام داده و مجاز اند بازرسی های اعلام نشده را به ابتکار خود و با ضمانت استقلال در اعمال این وظیفه صورت دهند. بازرسان بدون محدودیت به کلیه اشخاص در چنین بازداشتگاه ها و تمامی سوابق شان دسترسی خواهند داشت.
۸. حکومت ها هر تلاش ممکن را در پیشگیری از اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری از طریق تدابیری از قبیل پادرمیانی دیپلماتیک، بهبود دسترسی به شکایات به ارگان های بین الدول و قضایی و تقبیح عمومی به عمل خواهند

آورد. سازوکار های بین الدول برای تحقیق چنین اعدام ها به کار گرفته شده و اقدام مؤثر بر علیه چنین رویه‌هایی اتخاذ خواهد شد. حکومت ها از جمله کشورهای که در آن اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری نسبتاً مشکوک رخ می دهد همکاری کامل درباره تحقیق بین‌المللی راجع به موضوع خواهند نمود.

تحقیق

۹. در موارد مظنون به اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری از جمله موارد شکایات از سوی وابستگان یا سایر گزارش های موثق دال بر مرگ غیرطبیعی در شرایط فوق، تحقیق همه جانبه، فوری و بی‌طرف صورت خواهد گرفت. حکومت ها باید ادارات تحقیق و آیین های را به منظور انجام چنین پرس و جوها حفظ نمایند. منظور از تحقیق تعیین علت، نحوه و زمان مرگ، شخص مسئول، و هر الگو یا رویه که مرگ را به همراه داشته است، خواهد بود. این تحقیق شامل آسیب‌شناسی دقیق، جمع‌آوری و تحلیل کلیه شواهد جسمی و مستند و اظهارات از سوی شاهدان خواهد بود. تحقیق بین مرگ طبیعی، مرگ تصادفی، انتحار و قتل تمایز قائل می‌شود.

۱۰. مقام تحقیق کننده اختیار دارد کلیه اطلاعات لازم را برای این پرس و جو به دست آورد اشخاصی که تحقیق را انجام می‌دهند منابع مالی و فنی برای تحقیق مؤثر در اختیار خواهند داشت. همچنین اختیار دارند مقامات ادعایی دخیل در چنین اعدامهایی را مجبور نمایند در بازجویی حاضر و شهادت دهند. همین امر در مورد شاهد نیز صدق می‌کند به این منظور آنها حق دارند برای شاهد از جمله مقامات ادعایی دخیل احضاریه صادر کرده و از آنان بخواهند دلیل ارائه دهند.

۱۱. در مواردی که آئین‌های تحقیقی مقرر به دلیل فقدان تخصص یا بی‌طرفی یا به دلیل اهمیت موضوع یا به خاطر وجود آشکار الگوی سوءاستفاده ناکافی هستند و در مواردی که شکایات از خانواده قربانی درباره این نارسایی ها یا سایر دلایل ماهوی وجود دارند حکومت ها تحقیقات را از طریق کمیسیون مستقل تحقیق یا آئین مشابه دنبال می‌کنند. اعضای چنین کمیسیونی از میان افراد شناخته شده بی‌طرف دارای صلاحیت و استقلال انتخاب می‌شوند، به ویژه باید از هر نهاد، مؤسسه یا شخصی که مشمول پرس و جو باشد مستقل باشند. کمیسیون اختیار دارد کلیه اطلاعات لازم را برای این پرس و جو به دست آورده و تحقیق را طبق پیش‌بینی این اصول انجام دهد.

۱۲. جسد شخص فوت شده تا انجام کافی کالبد شکافی توسط پزشکی که در صورت امکان باید در پاتولوژی پزشکی قانونی کارشناسی باشد از بین نخواهد رفت. افرادی که کالبد شکافی را انجام می‌دهند حق دسترسی به داده‌های تحقیقی مکانی که جسد کشف شده و مکانی که مرگ تصور می‌شود وقوع یافته دسترسی خواهند داشت. در صورتی که جسد مدفون گردیده و بعداً به نظر می‌رسد تحقیق ضروری است جسد باید فوراً و با دقت برای کالبد شکافی نیش قبر گردد. عکسهای رنگی تفصیلی شخص فوت شده در گزارش کالبد شکافی درج خواهد شد تا یافته‌های تحقیق به صورت مستند باشد. گزارش کالبد شکافی باید پرس و جو درباره شخص فوت شده از جمله شواهد شکنجه را توصیف کند.

۱۳. جسد شخص فوت شده در اختیار افرادی که کالبد شکافی انجام می‌دهند در زمان کافی گذاشته می‌شود تا بررسی کامل صورت گیرد. کالبد شکافی باید دست کم تلاش کند هویت متوفی و علت و نحوه مرگ را احراز نماید. زمان و مکان مرگ تا حد

امکان باید مشخص شود. عکس های رنگی متوفی باید در گزارش کالبد شکافی گنجانده شوند تا یافته های تحقیق مستند گردند. گزارش کالبد شکافی باید کلیه صدمات وارده به متوفی از جمله قرائن شکنجه را توضیح دهد.

۱۴. به منظور اطمینان از نتایج عینی آنهایی که کالبد شکافی را انجام می‌دهند باید بتوانند وظایف خود را بی‌طرفانه و مستقل از اشخاص بالقوه دخیل یا سازمان ها یا نهادها انجام دهند.

۱۵. شاکیان، شاهدان و آنهایی که تحقیق را انجام می‌دهند و خانواده‌هایشان باید از خشونت و تهدیدات به خشونت یا هر گونه شکلی از تهدید حمایت شوند، آنهایی که بالقوه در اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه و اختصاری دخیل هستند باید از هرگونه سمت کنترل یا اختیار بر روی شاکیان، شاهدان و خانواده‌هایشان و بر روی کسانی که تحقیق را انجام می‌دهند اعم از مستقیم یا غیرمستقیم برکنار شوند.

۱۶. خانواده‌های شخص متوفی و نمایندگان قانونی‌شان باید از هرگونه جلسه رسیدگی و دسترسی به آن و کلیه اطلاعات مرتبط با تحقیق مطلع شوند و دسترسی داشته باشند و در عین حال حق دارند دلایل دیگری ارائه دهند. خانواده شخص متوفی حق دارد بر حضور نماینده پزشکی یا واجد شرایط دیگری در موقع کالبد شکافی پافشاری کند وقتی که هویت شخص متوفی مشخص گردید اعلام فوت می‌گردد و خانواده یا بستگان شخص متوفی بلافاصله مطلع می‌شوند. جسد متوفی به مجرد تکمیل تحقیق به آنان بازگردانده می‌شود.

۱۷. گزارشی مکتوب ظرف مدت معقول در خصوص روش ها و یافته‌های چنین تحقیق به عمل خواهد آمد. گزارش بلافاصله علنی گردیده و شامل دامنه تحقیق، آئین ها و روش های به کار برده شده برای ارزیابی قرائن و همچنین نتایج و توصیه‌ها مبتنی بر یافته‌های حقیقی و قوانین قابل اجرا را شامل می‌گردد. گزارش همچنین به تفصیل رویدادهای مشخصی که اتفاق افتاده‌اند و شواهدی که چنین یافته‌ها بر آن مبتنی بودند و فهرست اساسی شاهدان که شهادت داده‌اند به استثنای آنهایی که هویت شان به خاطر حمایت خودشان، آشکار نشدند توصیف خواهد کرد. حکومت طرف مدت معقول یا به گزارش تحقیق پاسخ داده و یا اظهار نماید که اقداماتی در پاسخ به آن به عمل خواهد آورد.

رسیدگی‌های قانونی

۱۸. حکومت ها اطمینان می‌دهند اشخاص شناسایی شده از طریق تحقیق که در اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه یا اختصاری در قلمرو تحت صلاحیت قضایی‌شان شرکت داشته‌اند، به دست عدالت سپرده شوند. حکومت ها چنین اشخاص را یا به دست عدالت سپرده یا در استرداد چنین اشخاص به کشورهایی که مایلند صلاحیت قضایی خود را اعمال نمایند همکاری خواهند کرد. این اصل صرف‌نظر از اینکه مرتکبان یا قربانیان چه کسانی و یا کجا هستند و تابعیت‌شان چیست یا کجا تخلف ارتکاب یافته است قابل اجرا است.

۱۹. بدون اینکه لطمه‌ای به اصل ۲ مورد اشاره در فوق وارد سازد دستوری از افسر مافوق یا مقامی دولتی به عنوان توجیهی برای اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه یا اختصاری مورد استناد قرار نخواهد گرفت. افراد مافوق، افسران یا سایر مأموران دولتی چنانچه فرصت معقول در جلوگیری از چنین اعمالی در اختیار داشتند ممکن است برای اعمال ارتكبابی از سوی

مأموران تحت اختیارشان مسئول شناخته شوند. تحت هیچ شرایطی از جمله وضعیت جنگ، اشغال یا وضعیت اضطراری عمومی پوششی برای فرار از پیگرد شخصی که دخالتش در اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه یا اختصاری مورد ادعا است، نخواهد بود.

۳۰. خانواده ها و افراد تحت تکفل قربانیان اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه، یا اختصاری حق خواهند داشت از دریافت غرامت منصفانه و کافی ظرف مدت معقول برخوردار باشند.

---

(۱) در قطعنامه شماره ۱۹۸۹/۶۵، بند ۱ شورای اقتصادی اجتماعی توصیه می کند که اصول پیشگیری و تحقیق مؤثر راجع به اعدام های خارج از حیطه قانون، خودسرانه یا اختصاری باید توسط حکومت ها در چارچوب و قوانین و رویه های ملی شان لحاظ و محترم شمرده شوند.